

BULÁNYI GYÖRGY

A HAZAI KATOLIKUS EGYHÁZ ELMÚLT FÉLSZÁZADA ÉS JELENE

Hölgyeim és Uraim, Testvéreim Jézus Krtisztusban!

1. Jézustól a 20. századig

A fordítók kedvéért igyekszem tömondatokban beszélni. Félszázadnál kicsit régebből kell kezdenem. Ha nem is Ádám-Évánál, de Jézusnál. Tanítványainak mondta: „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.” Hát őt üldözték. Saját vallásának, nemzetének főpapjai gondoskodtak arról, hogy kivégezzék. Mért üldözték? Egy jó hír miatt: lehetséges az Isten Ország. E célból tanítványokat gyűjtött. Közösséggé szervezte őket. Elmondta nekik az Ország megvalósulásának a titkát: kivétel nélkül minden embert szeretniök kell. Mit értett ezen? Szolgálniok kell embertársaikat, meg kell osztaniok velük javaikat, szelídeknek kell lenniük. Azaz el kell utasítaiok maguktól az uralkodást, a kiváltságkergetést és az erőszakoskodást. Ezért üldözték őt a főpapok. Nem értették meg őt. Tanítványai sem, akik azt remélték, hogy Jézus megszabadítja nemzetüket a római megszállóktól. Azt meg végleg nem értették, hogyan engedhette meg Isten a Golgotát.

Aztán jött Pál: megmagyarázta, hogy Isten nemcsak megengedte, hanem akarta is a Golgotát. Ennek fejében volt hajlandó kiegyeztetődni az emberiséggel. Most már megbocsátja bűneinket, ha megkeresztelkedünk, ha belépünk az egyházba. Ezzel megindul a tanítványok körében egy elfelejtési folyamat. A jóhírt kezdjük elfelejteni. Azt, hogy Isten mindenkit szeret. Azt, hogy nekünk is mindenkit szeretnünk kell. Azt, hogy csak az szereti Istent, aki minden embert szeret. Csak idő kérdése volt, hogy egészen elfelejtsük a jóhírt. A negyedik század elejére ez is meglett. Elfogadjuk a római császár kinyújtott kezét, s megteremtjük a fából vaskarikát: kiváltságos államegyházza leszünk, uralkodó, gazdag és fegyverforgató keresztényekké, leszünk. Nagy sikereket érünk el. Egymást és a nem-keresztény népeket gyilkolva mi hódítjuk meg a világot. Mi tesszük rabszolgává az afrikaiakat, irtjuk ki az indiánokat, s gazdagabbak vagyunk mindenkinél.

2. 1945 február

Ebbe születek bele. Ebben szentelnek keresztény, katolikus pappá, tábori lelkésznek is kiképezve. Éppen félszázada. Januárban volt az aranymisém. A háborút elveszítjük, ateista hatalom szállja meg országukat. A tanultak alapján készülök a vértanúságra. 1945 februárjában Debrecenben vagyok, ottani rendi, piarista gimnáziumunkban tanítok: magyar és német nyelvet, meg irodalmat. Oda érkezik egy javakorabeli horvát pap. Kisközösségeket hoz létre. Megmagyarázza, hogy az egyház hamarosan csak az ilyen pár fős „illegális” kisközösségekben fog tudni tovább élni. Elhiszem neki. Csinálom a kisközösségeket. Előveszzük a Szentírást. Felfedezzük Jézust, a jóhírt, hogy szeretnünk kell ellenségeinket is.

Megállapítjuk, hogy az elmúlt kétezer évnek, kereszténységünknek vajmi kevés köze van Jézushoz. Mi keresztények akarunk lenni, Jézus tanítványai.

3. 1945-től 1964-ig

A 4. század óta állam és egyház, főpap és király egy hajóban eveznek. Mi sem természetesebb ennél. Állampolgár is vagyok, egyháztag is vagyok. Az egyháztag katonáskodik az államnak, az állam építi a templomot. A teljes egyetértés, a jóviszony érdekében az egyház konkordátumot köt az állammal. Pl. XII.Piusz Hitlerrel is. A pápa meg is akarja győzni az angolszászokat, hogy ne verjék egészen agyon Hitlert, különben a ruszkiak beszabadulnak Európába, és ez nem lesz jó. Fűtyülnek rá, s a ruszki beszabadul. Beszabadul, és nem akar konkordátumot kötni, diplomáciai viszonyt sem akar.

A pápa erre a kemény kezű Mindszentyt nevezi ki magyar primásnak. Halálra szánt ember. Letartóztatása előtti napokban mondja nekem: „Párttitkárok” sohasem határozhatják meg az Egyház magatartását... Az egyháztörténetet pedig nem azért tanultuk, hogy régiségtani ismereteinket gyarapítsuk. Táguló szívvel hallgatom szavait: Jó uton járok, egyházunk bíborosa is azt gondolja, amit én: kell tudnunk Isten ügyéért vértanúvá is lenni. 1948 karácsonyán elviszik, életfogytiglani börtönre ítélik. Rákosi elvtárs nem a Vatikánnal, ő csak a magyar püspökökkel akar tárgyalni. Sikerül neki. Térdre kényszeríti őket. 1951-ben az ávosok beülnek a püspöki aulákba. A hierarchia megfegyvelmezése után következik a kisközösségeké. 1952-ben van az első Bulányi-per. Letartóztatják a munka országos vezetőit. Engem, mint fővádoltat életfogytiglani börtönre, a többieket 14, 10 és 7 év börtönre ítélik. XII.Piusz pápa megdorgálja a püspököket: nem volt jogotok tárgyalni, megegyezni. Magasztalja a vértanúkat, imádkozik a hallgató egyházért.

4. 1964-től 1976-ig

Halála után fordulat következik be a Vatikánban. Megszületik a Vatikán keleti politikája. Kisebbségbe kerülnek a Zsinaton és utána is azok, akik úgy gondolják, hogy az Egyháznak el kell ítélnie a bolsevizmus embertelenségeit. Kisebbségbe kerülnek, akik úgy gondolják, hogy jobb, ha nem nevezhet ki püspököket a Vatikán, mint ha olyanokat nevez ki, akiket a pártállam elfogad. Húsz év megszállás után, 1964-ben a Vatikán részleges megállapodást köt a magyar pártállammal. Miközben a börtönök tele vannak hitük miatt odahurcolt papokkal, megindul a pártállam szemében megbízható személyek püspökké szentelésének a folyamata. Hamarosan több püspökünk lesz, mint amennyi a jelenleginél háromszor nagyobb Nagy-Magyarországon volt 1920 előtt. Az értékrendünk a fejetetejére áll. Aki korábban hősnek és engedelmesnek számított, engedetlennek minősül. Aki korábban megalkuvónak és engedetlennek számított, engedelmesnek minősül. A Vatikán kicsalja Mindszentyt Szabadság-téri börtönéből és megfosztja érseki székétől.

5. 1976-tól 1979-ig

1976-ban a pártállam aláírja a Helsinkii Paktumot, s nincs módja tovább bebörtönözni a föld alatti, a kisközösségi egyház építőit. Mindszenty utódjának, Lékai bíborosnak adja át a kisközösségek felszámolásának a feladatát. Lékai elvállalja. A titkos rendőrség kinyomozza

lelkigyakorlataink helyét, idejét; majd értesíti erről az érseki főhatóságot, s a helynök vagy az irodaigazgató kiszáll a helyszínre, hogy szétzavarja a lelkigyakorlatozókat.

6. 1979-től 1982-ig

1979-től kezdve a bázisközösségek BOKOR nevezetű vállfajának tagjai megtagadják a katonai szolgálatot. Három év börtönre, fegyházra ítélik őket, a Bokor papjait pedig mint felbujtókat a püspökök szuszpendálják, kényszer-internálják. A bírósági tárgyaláson katolikus fiataljainknak szemébe vágják bíránk: „Magukat saját püspökeik is elítélik”. Magamat, mint legfőbb felbujtót egyházi bíróság elé állítanak, majd nyilvánosságra hozzák, hogy tévtanító vagyok, s megfosztanak a nyilvános papi működés jogától. Az ország papságát pedig felszólítják, hogy velem s a hozzám tartozókkal, tehát a Bokorral, ne vállaljanak közösséget. Egyháztörténetünk talán legnagyobb szégyeneként ezt megteszik a valamikor velünk együtt szenvedők, a másfajta bázisközösségekhez tartozók is. Szabad utat kapnak ennek fejében lelkipásztori munkájukhoz a pártállamtól is, a velük kollaboráló püspököktől is.

7. 1979-től 1993-ig

Mivel mindez a vatikáni pálfordulás következménye, 1983-ban Casaroli nyilvánosan felszólít, hogy engedelmességyem püspökeimnek. Nem mondja meg, hogy miben. Hogyan is mondhatná, hiszen a kisközösség, a lelkigyakorlatok és a katonáskodás megtagadása az, amiben engedetlenkedünk. Írásaim a Hittani Kongregáció elé kerülnek. Tanításaimból nem kell visszavonnom semmit, csak alá kell írnom egy 12 pontból álló szöveget, melyet a Kongregáció a Zsinat tanításából állított össze számomra. Három napi gondolkodási időt kapok. Három nap és három éjjel gondolkodom, majd aláírom, de hozzáraok egy 13. pontot ugyancsak a Zsinat tanításából. mely így hangzik: „Az isteni törvény rendelkezéseit lelkiismeretében fogja fel az ember; köteles is lelkiismeretét hűen követni, hogy eljusson az Istenhez. De nem is szabad akadályozni őt abban, hogy lelkiismerete szerint cselekedjék, és csak saját lelkiismeretének tartozik engedelmességyeni.” Ez 1985-ben történt. A Vatikán ma is, a pártállam bukása után négy évvel, ugyanazt kívánja tőlem: írjam alá a 12 pontot, a 13.-nak hozzáraokása nélkül. A pápa idén januárban felszólította püspökeinket, hogy tanúsítsanak irántunk megbocsátó készséget, ha megváltoztatjuk teológiai nézeteinket.

A fentiekben megrajzolt vatikáni politika következményeként jogilag ugyan nem vagyunk kiközösítve, de ki vagyunk zárva a katolikus közéletből. Pl. írásainkat templomokban, egyházi boltokban tilos terjeszteni, magamnak pedig aranymisémet a volt pártfőiskola ebédlőjében kellett elmondanom, templomot hozzá nem kaphattam. A pártállam bukása után kinevezett püspökök ugyanúgy elhatárolják magukat tőlünk, mint a pártállamtól kinevezett régebbiek.

8. Következtetések

Ideje levonni a következtetéseket.

1. Meg lehet találni a módját annak, hogy *ne üldözzék az egyházat: be kell állnia az üldözők közé*. Tévedett a horvát pap. A bolsevizmus szekerét tolvá is tovább tud élni a

„létező” egyház, ha nem is a Jézustól akart székértelőkkel tud dolgozni. Mikor a pápa itt járt, csak velük koncelebrált. Börtönviselt papjaival nem.

2. A civil társadalom *sem végzi el magán az átvilágítást* Magyarországon, miért végezné el akkor az Egyház? Ahogy nem érvényes egyházi körökben Jézusnak az a szava, hogy üldözni fognak titeket, ugyanúgy nem érvényes az a szava sem, hogy ti vagytok a világ világossága ... a föld sója.

3. Ebbe a helyzetbe nem lehet belenyugodni. Vállalni kell tovább a hűséget Jézushoz. *Meg kell fizetnünk érte az árat.* Folyamatosan. Milyen árat? 45-től 76-ig üldözött az állam. 76-tól 89-ig közösen üldözött az állam és az egyház. 89-től kezdve már csak az egyház egyedül. Ha pontatlanul beszélek, amikor hierarchia helyett az egyház szót használom, akkor ezt csak azért teszem, hogy a hierarchiát segítsem eszmélni: ő is Jézus egyházába tartozik, s ideje legalább Gamálielre figyelnie, s nem kiutálni akarni az egyházból azokat, akik hűségesek akarnak maradni a jézusi örökséghez. Ha mást nem tudnak, hát viseljenek el bennünket. Ma. Hátha ez a toleráns magatartás hozzásegíti őket holnapra ahhoz, hogy felismerjék Jézus evangéliumát, s észerevegyék, mi az, ami azzal összefér és mi az, ami nem.

4. Minden civilizáció és minden egyház *kihullik az idő rostáján*, amely nem képes vállalni, amit a kairos kíván. Világfaluvá lettünk, s a jelen kairos-ban Isten nem kevesebbet kíván, mint hat milliárd embernek odaültetését az élet asztalához. S aki uralkodni, kiváltságokkal bírni és fegyverekkel operálni akar, az a halál útját választja: az atomháborút, a bioszféra pusztulását, egy harmadik világháborút, a folytonos háborúk borzalmát. Aki viszont Jézust követve elutasítja az uralkodást, a kiváltságot, az erőszakot, s hajlandó kicsi, szegény és üldözött lenni, annak reménye van arra, hogy teljesíteni tudja a kairos parancsát. Adja Isten, hogy akik a „keresztény” nevet viselik, ne a halálbrigádhoz, hanem a Jézus útját választók közé tartozzanak.

9. És a jelen...

Hierarchiánk ráhajt, hogy minél több kiváltságot biztosítson a maga ügyének az új politikai berendezkedés részéről. Állami költségvetésből igényel és kap támogatást ügyeihez: a hitoktatás költségeit teljes egészében az államháztartás fedezi. Csak a liberális pártok kormányra jutásától remélhető ennek az abszurd helyzetnek a megszűnése. Ha majd egyházunk rá lesz utalva a tagság szabad adományaira, akkor valami új kezdődhetik életünkben. Enélkül akligha.

A pártállammal kooperáló múltját felejtendő hierarchiánk ráhajt, hogy a jelenleg érvényesülő ultrakonzervatív római egyházvezetés kívánalmaihoz minél teljesebben felzárkózzék.

a) Teológiaiilag: lelkiismereti szabadság helyett abszolutizálja saját „autentikusnak” mondott nézeteit, befagyasztva vele minden ökumenizmust.

b) Morálteológiaiilag: a konfliktusok erőnemalkalmazásos kezelése helyett a katonáskodást természetes követelménynek tekinti a katolikusok számára, újra kiépítve a tábort lelkészi „szolgálatot” („apostol” — katonai mundérban).

c) Egyháztanilag: tehetetlenül nézi a klérus fogyását, öregedését, bizalmatlan a laikusok szolgálatával szemben ... katasztrófális összeroppanásunknak nézve elébe.

d) Politikailag: nem a kisközösségek munkája által létrejövő megújulásban reménykedik, hanem a hierarchiát feltétlenül támogató politikai kurzusokban.

Mindezzel szemben — a kicsi a szép. Ugyanazt kell tehát csinálnunk, amit eddig: barátkozni a jézusi tartalmak megértése és gyakorlása jegyében.

Elhangzott a KAIROS-konferencián 1993 áprilisában Székesfehérvárott.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1993 / I. kötet